

Toespraak Mia Douterlungne

Mevrouw de voorzitter,
Geachte volksvertegenwoordigers,
Geachte leden en medewerkers van de Vlor,
Geachte wetenschappers,
Beste genodigden,

Wat brengt ons hier vandaag samen? Niet de onderwijsminister, want die is er nog niet. We zijn nog in blijde verwachting van een nieuwe regering. Maar daarover heeft onze voorzitter het straks wanneer ze de startdag afsluit en ons zal uitnodigen voor een drink alvast op ons nieuwe werkjaar.

De startdag staat dit jaar in het teken van een dialoog met de wetenschap, en wel rond drie kernvragen:

- Wat is goed onderwijs? Wat is de kernopdracht van onderwijs?
- Hoe omgaan met verschillen tussen leerlingen?
- Wat moet de topprioriteit zijn voor onderwijsbeleid?

Die drie kernvragen waren het begin van een traject van meer dan een jaar in de Vlor, met vandaag als zichtbaar orgelpunt de publicatie 'Spots op onderwijs: wetenschappers voor het voetlicht'. En ik moet zeggen dat ik samen met de voorzitter, het secretariaat en de werkgroep toch heel trots ben op dit resultaat. Het is niet alleen een lijvig en interessant boek - een boek met pak aan zoals ze in West-Vlaanderen zeggen - maar we denken vooral dat het ook op een goed moment komt met de nieuwe legislatuur.

Wat was de aanleiding voor Spots op onderwijs?

Eerst en vooral: de nood om visies meer te expliciteren in de Vlor. Bij discussies in de Vlor over vernieuwingen en hervormingen in het onderwijs, viel het op dat dit altijd bepaalde keuzes inhoudt. En die keuzes die we maken, zijn een stuk gebaseerd op de vraag wat we de moeite waard vinden in onderwijs en dus welk perspectief we innemen. Het hangt m.a.w. samen met de visie - of beter gezegd de visies - die we hebben over onderwijs. Die onderliggende visies blijven meestal onderbelicht. Meer inzicht hierin zou het debat alleszins kunnen verrijken en meer diepgang geven. Laat ons dus eens aandacht besteden aan die verschillende visies.

Daarnaast horen we dikwijls bij mensen uit het veld en beleidsactoren die niet direct bezig zijn met onderwijs, dat ze het lastig hebben om hun weg te vinden in de veelheid van meningen en opinies over onderwijs. We zijn nog nooit zoveel omringd door opinies: sommige spreken van een echte meningenindustrie. Men ziet door de bomen het bos niet meer en het is soms zo polariserend.

En dan de cijfers: het beleid zoekt van langsom meer naar bruikbare feiten en cijfers. Cijfers hebben echter geen goddelijke status. Ze hebben interpretatie nodig. Het beleid wordt ook niet gevormd door eerst samen te definiëren welke feiten nodig zijn om er dan een beleid op te enten. Zo werkt het niet. Het politieke debat begint niet na de feiten. Eigenlijk begint het al voordien. Discussies over welke feiten van belang zijn, hoe we ze moeten kennen en welke rangordening ze

krijgen, zijn niet waardenvrij. In onze beleidsadvisering moeten we ons daarvan bewust zijn, moeten we die mechanismen op zijn minst detecteren en dan zelf eventueel keuzes voorstellen vanuit die inzichten en belangen.

Tot slot kregen we ook signalen van enkele wetenschappers: 'we willen meer gehoord worden in de beleidsvoorbereiding, we willen dat ons onderzoek sneller vrijgegeven wordt, we willen een stem zijn in het maatschappelijk debat, we willen minder polariseren maar meer in dialoog gaan met elkaar en met het beleid op een grondige basis en niet alleen via sociale media.'

Ik moet het belang van wetenschap hier niet toelichten, zeker niet voor de auteurs op de eerste rij. Wetenschappers helpen ons om onderwijs te vatten als een complexe werkelijkheid, om die werkelijkheid te evalueren, te contextualiseren en ook te nuanceren. Ze hanteren verschillende perspectieven om naar onderwijs te kijken en over onderwijs te spreken. Afhankelijk van hun perspectief, werpen ze een ander licht, een andere spot op de werkelijkheid. Elk perspectief binnen hetzelfde beleidsvraagstuk kan dus andere uitdagingen en problemen definiëren en andere oplossingen kan voorstellen. Of om de filosoof Gaston Bachelard te citeren: 'Ce que je trouve, m'apprend ce que je cherche.'

Het idee rijpte in de Vlor om wetenschap en beleid meer te verbinden en wetenschappers voor het voetlicht te brengen rond visie, wetenschappelijk onderzoek en dit toegepast op belangrijke beleidsvraagstukken.

Werkwijze

Een werkgroep met leden van de Vlor stelde de vragen scherper:

- Wat is de visie of het referentiekader van wetenschappers? Dat kunnen ze duidelijk maken door een antwoord te geven op vragen als 'Wat is goed onderwijs?' 'Wat is de kernopdracht van onderwijs?'
- De werkgroep wou dit toegepast zien op een belangrijk vraagstuk, een belangrijke realiteit die zowel het onderwijsbeleid als de klasvloer bezig houdt: Hoe ga je om met verschillen tussen leerlingen? Die verschillen spelen zich op veel vlakken: voorkennis, fysische en psychische mogelijkheden, intelligentie, geslacht, leeftijd, sociaal-economische situatie, religie, motivatie, enzovoort
- En ten slotte wilden we ook van de wetenschappers weten wat zij zien als topprioriteit voor het verder onderwijsbeleid.

Dat zijn de drie centrale vragen in het boek.

We lanceerden een open oproep via verschillende kanalen naar wetenschappers die verbonden zijn aan een instelling hoger onderwijs. De bijdrage moest een link hebben met het Vlaamse onderwijsbeleid, de onderzoekers moeten actief bezig zijn met onderwijsonderzoek ongeacht hun discipline en aantoonbare ervaring en expertise hebben op vlak van onderwijsonderzoek. Ze konden individueel of in samenwerking een voorstel tot bijdrage indienen. Om te komen tot een kruisbestuiving tussen praktijkgerichte en theoretische invalshoek, werd aan praktijkgerichte onderzoekers voorgesteld om samen te werken met zelfstandig academisch personeel. We hadden een rijke oogst. Uit de 28 inzendingen werden 15 voorstellen tot bijdrage geselecteerd door de werkgroep op basis van enkele criteria: aansluiting bij het opzet van de reader (of: zijn de vragen beantwoord?), beantwoordt het cv van de onderzoeker aan de criteria? En hebben we voldoende diversiteit aan invalshoeken? Er zijn dan ook bijdragen vanuit

verschillende disciplines en vanuit verschillende referentiekaders die de onderzoekers zelf benoemden: disciplines gaande van sociologie, pedagogiek, psychologie tot onderwijsconomie en kaders zoals het sociaal constructivisme, onderwijseffectiviteit, performantiemanagement zijn in het boek te vinden.

De auteurs kregen dan een goede twee maand de tijd om hun bijdrage verder uit te werken. De werkgroep en de uitgeverij Lannoo gaven suggesties ivm verduidelijking en leesbaarheid.

En vandaag ligt er een boek! Op zich een proces van meer dan een jaar en ik wil daarbij de auteurs en hun onderzoeksploeg danken, de werkgroep van de Vlor en zeker ook Katrien Persoons van het Vlor-secretariaat die het hele proces ondersteund heeft en minutieus heeft opgevolgd.

Wat willen we er verder mee doen? Wat willen we ermee bereiken?

Iemand vroeg al: is dat nu een soort canon? Neen, het is geen exhaustief overzicht van verschillende disciplines of referentiekaders. Daarvoor bestaan er andere boeken. Het bevat ook geen internationale bijdragen. We hebben Nederlandse onderzoekers aangesproken, maar die voelden zich niet geroepen vooral omdat ze dit te weinig konden toepassen op de Vlaamse context. De internationale literatuur, inzichten zijn wel meegenomen door elke Vlaamse onderzoeker of team en dat lees je ook in de bijdragen en in de bibliografie. Wat is het dan wel: een rijke verzameling op basis van een open oproep die de veelzijdigheid aan wetenschappelijke inzichten over goed onderwijs meegeeft.

Een van de auteurs vroeg me: 'Is het dan de bedoeling dat de lezer of de Vlor er één oplossing uitneemt?' Of anders gesteld: hoe gaan we vermijden dat er aan cherrypicking gedaan wordt? Waarbij men in discussies alleen maar selectief ingaat op bepaalde data en gegevens om zijn standpunt te verdedigen?

Ik beantwoord dat met een boutade: de enige, echte waarheid bestaat niet. Ik las onlangs in het themanummer van Scientific American over truth, lies and uncertainty een uitspraak van een neurowetenschapper Stuart Firestein: 'Wetenschap zoekt niet naar de waarheid, maar zoekt naar betere vragen. In wetenschap zijn er heel veel losse eindjes en blinde vlekken. Je denkt: ik heb het gevonden, maar dan duiken er nieuwe vragen op. Die onzekerheid is een waarde op zich. Ze mag niet tot angst leiden. In tegendeel: onzekerheid is een opportuniteit.' Nieuwe antwoorden maar ook weer nieuwe vragen.

Ik ben dan ook blij dat we nu voor een belangrijk vraagstuk in dialoog gaan met verschillende wetenschappers. Ik wil nog eens benadrukken dat deze onderzoekers zich echt geëngageerd hebben om niet alleen simpelweg hun onderzoek voor te stellen, maar vanuit hun kader en hun onderzoeksexpertise aanbevelingen te geven over goed onderwijs. Mijn ervaring als onderzoeker in een vorig leven is dat je soms gedwongen wordt dicht bij de feiten en analyses te blijven. Niet alleen door de peerreviews, maar soms ook door het beleid zelf. "Niet meer zeggen dan wat je strikt kan zeggen". Ik geloof stellig in "academisch activisme" waar onderzoekers in het publieke debat springen. Doe je dat niet, dan ontzeg je het maatschappelijke debat heel wat intellectuele zuurstof op voorwaarde natuurlijk dat onderzoekers een onafhankelijke stem zijn en moeten kunnen blijven. Daarom wilden we als Vlor ook investeren in dit project: verrijking.

In die zin gaan we met dit boek en met de onderzoekers verder aan de slag in de Vlor zelf: via seminars, zenitdialogen en maatschappelijke debatten. We willen hun inzichten gebruiken bij de advisering van onderwijsdossiers: om onze standpunten verder te onderbouwen, maar ook om ze kritisch te bevragen, niet in tegenstellingen blijven hangen maar nieuwe antwoorden te vinden en nieuwe vragen.

Over naar vandaag. Alle 15 bijdragen worden vandaag gepresenteerd door de hoofdauteur. We zijn heel blij dat ieder daartoe bereid was. We willen jullie onderdompelen en zoveel mogelijk laten kennismaken met die verschillende visies. Twee reeksen van parallelsessies vandaag: In iedere sessie kunnen jullie twee verschillende spots beluisteren en bevragen. Vier bijdragen om vandaag te verwerken. De quotes van de auteurs dienden een stuk om jullie te prikkelen:

- 'Goed onderwijs is een hefboom om tot gedeelde verhalen en identiteiten te komen' (Noel Clycq & Imane Kostet)
- 'Goed onderwijs draait rond het behalen van doelstellingen met leerlingen. De resultaten van de leerlingen zijn het enige criterium voor de effectiviteit van onderwijs' (Bieke De Fraine)
- 'Goed onderwijs vraagt om een ethisch kompas van een school en een leraar. Het is niet zonder meer in te vullen vanuit de wetenschappen en kan niet exclusief gebaseerd zijn op direct aantoonbare leerresultaten' (Wouter Smets & Katrien Struyven)

Wie hebben we bij wie gezet? Het gaat telkens om twee verschillende invalshoeken, steeds wetenschappelijk onderbouwd en beargumenteerd. Ze staan daarom niet per se haaks op elkaar. We willen de verschillen bespreekbaar maken en inspiratie bieden om vanuit verschillende invalshoeken de uitdagingen in onderwijs te bekijken en zo weloverwogen keuzes te maken. Ik zou zeggen: beluister ze, bevraag ze, deel je bevindingen met elkaar. In jullie deelnemersmap vinden jullie alvast de hashtag voor op Twitter.

Ik wens jullie een inspirerende namiddag. Dankjewel.